

RAQAMLI DAVRDA O'ZBEK TILINING RIVOJLANISHI VA ISTIQBOLLARI.

Ochildiyeva Farangis Haydarzoda
*O'zDJTU, O'zbek tili va adabiyoti
kafedrası stajyor-o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan zamonaviy davrda o'zbek tilining o'rnini, internet va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining til taraqqiyotiga ta'siri hamda kelajakdagi istiqbollari yoritiladi. Shuningdek, o'zbek tilining raqamli muhitda qo'llanish darajasi, elektron resurslarning ahamiyati, yoshlar nutqidagi o'zgarishlar va tilni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar tahlil qilinadi. Maqola o'zbek tilining milliy qadriyat sifatidagi ahamiyatini ochib berish bilan birga, uni raqamli makonda yanada rivojlantirish zarurligini asoslaydi.*

Kalit so'zlar: *O'zbek tili, raqamli davr, internet, axborot texnologiyalari, til taraqqiyoti, elektron resurslar, sun'iy intellekt, nutq madaniyati, raqamlashtirish, milliy qadriyat.*

Til har bir millatning ma'naviy boyligi, tarixiy xotirasi va madaniy merosini o'zida mujassam etgan bebaho qadriyatdir. Insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida til nafaqat muloqot vositasi, balki xalqning dunyoqarashi, tafakkuri va o'zligini namoyon etuvchi muhim omil sifatida xizmat qilib kelgan. Bugungi kunda dunyo mislsiz sur'atlarda rivojlanayotgan raqamli davrga qadam qo'ymoqda. Zamonaviy texnologiyalar inson hayotining barcha jabhalariga kirib borgan bir paytda tillarning ham rivojlanish yo'nalishlari va qo'llanish doiralari sezilarli darajada o'zgarib bormoqda.

Raqamli texnologiyalar kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Internet, mobil aloqa vositalari, ijtimoiy tarmoqlar, elektron ta'lim platformalari va sun'iy intellekt tizimlari orqali milliardlab insonlar o'zaro muloqot qilmoqda. Bunday sharoitda har bir tilning kelajagi uning raqamli muhitda qay darajada faol qo'llanishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Agar til zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'un rivojlana olsa, uning yashovchanligi va nufuzi yanada ortadi. Aks holda esa uning qo'llanish doirasi torayib borishi mumkin. O'zbek tili ham mustaqillik yillarida rivojlanishning yangi bosqichiga ko'tarildi. Davlat tili maqomining mustahkamlanishi, ta'lim tizimida o'zbek tilining mavqei oshishi va milliy madaniyatga bo'lgan e'tibor natijasida tilimizning taraqqiyoti uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

Ayniqsa, keyingi yillarda davlat boshqaruvi, ta'lim, matbuot va internet sohalarida o'zbek tilidan foydalanish ko'lami sezilarli darajada kengaydi. Bugungi kunda o'zbek tilida faoliyat yuritayotgan veb-saytlar, elektron kutubxonalar, mobil ilovalar va ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalar soni tobora ortib bormoqda. Bu esa tilning raqamli makondagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, yangi texnologiyalar bilan bog'liq atamalarni o'zbek tiliga moslashtirish, imlo me'yorlarini saqlash hamda internet madaniyatini rivojlantirish kabi masalalar ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbek tilining raqamli makondagi rivojlanishi so'nggi yillarda o'zbek tilining raqamli makondagi o'rnini sezilarli darajada mustahkamlandi. Internet tarmog'ida o'zbek tilidagi axborot resurslari soni ortib, foydalanuvchilar uchun qulay imkoniyatlar yaratilmoqda. Turli davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan o'zbek tilida faoliyat yurituvchi elektron

platformalar ishga tushirilmoqda. Bu esa fuqarolarning axborot olish, ta'lim olish va muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlar ham o'zbek tilining ommalashishida muhim o'rin tutmoqda. Yoshlar orasida Telegram, Instagram, Facebook va boshqa platformalardan foydalanish keng tarqalgan bo'lib, ularda o'zbek tilida yaratilayotgan kontent hajmi yildan yilga ortib bormoqda. Blogerlar, jurnalistlar va ijodkorlar tomonidan tayyorlanayotgan materiallar tilimizning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Elektron kutubxonalar va raqamli ta'lim resurslari ham o'zbek tilining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Talabalar va o'quvchilar uchun yaratilayotgan elektron darsliklar, ilmiy maqolalar hamda turli ma'lumotlar bazalari ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'zbek tilining ilmiy uslubini boyitishga yordam bermoqda. Raqamli texnologiyalarning til taraqqiyotiga ta'siri raqamli texnologiyalar til taraqqiyotiga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ijobiy jihatlardan biri shundaki, internet orqali tilning qo'llanish doirasi kengayadi.

Odamlar istalgan joydan turib o'zbek tilidagi ma'lumotlarga ega bo'lishlari mumkin. Bu esa tilning ommalashuvi va rivojlanishiga xizmat qiladi. Biroq ayrim hollarda chet tillaridan kirib kelayotgan so'zlarning haddan tashqari ko'payishi, qisqartmalar va noto'g'ri yozuvlarning keng tarqalishi adabiy til me'yorlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda ayrim foydalanuvchilarning imlo qoidalariga rioya qilmasligi natijasida savodxonlik masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli raqamli texnologiyalardan foydalanishda adabiy til me'yorlarini saqlash, to'g'ri yozish va nutq madaniyatiga amal qilish muhim vazifa hisoblanadi.

Bu borada ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari va internet foydalanuvchilarining mas'uliyati katta. Sun'iy intellekt va o'zbek tili bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalari jadal rivojlanmoqda. Turli dasturlar matnlarni tahlil qilish, tarjima qilish, ovozni tanish va matn yaratish imkoniyatiga ega bo'lib bormoqda.

O'zbek tilining ham bunday texnologiyalarda qo'llanilishi til taraqqiyotining muhim yo'nalishlaridan biridir. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar yordamida o'zbek tilida avtomatik tarjima, matn tahriri va ovozli yordamchi xizmatlarini yaratish imkoniyati kengaymoqda. Bu esa nafaqat tilning zamonaviy texnologiyalarga moslashuvini ta'minlaydi, balki uning xalqaro miqyosdagi nufuzini ham oshiradi. Kelajakda o'zbek tilida ishlaydigan sun'iy intellekt tizimlarining soni ortishi kutilmoqda. Buning uchun esa til korpuslarini boyitish, elektron lug'atlar yaratish va ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish zarur. O'zbek tilining kelajak istiqbollari raqamli davrda o'zbek tilining istiqbollari keng va umidbaxshdir.

Aholining internetdan foydalanish darajasi ortib borayotgani, elektron xizmatlarning rivojlanishi hamda davlat tomonidan til siyosatiga qaratilayotgan e'tibor tilimizning kelajagi uchun mustahkam asos yaratmoqda. Kelgusida o'zbek tilida faoliyat yuritadigan mobil ilovalar, elektron lug'atlar, ta'lim platformalari va sun'iy intellekt tizimlari soni yanada ortishi kutilmoqda. Bu esa tilning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'un rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, xalqaro maydonda o'zbek tilini targ'ib qilish, xorijiy davlatlarda o'zbek tili markazlarini tashkil etish va ilmiy hamkorlikni kuchaytirish ham muhim vazifalardan biridir. Tilning nufuzi nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro miqyosda ham ortib borishi zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli davr o'zbek tili oldiga yangi imkoniyatlar va vazifalarni qo'ymoqda. Zamonaviy texnologiyalar tilimizning rivojlanishi, ommalashuvi va xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlash uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, adabiy til me'yorlarini saqlash, internet madaniyatini rivojlantirish va yangi texnologiyalarni o'zbek tiliga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbek tili milliy o'zligimizning ajralmas qismi sifatida raqamli makonda ham munosib o'rin egallashi lozim. Tilimizning kelajagi uni sevish, asrash va zamon talablariga mos ravishda rivojlantirishga bog'liq. Har bir fuqaro o'zbek tilining ravnaqi uchun mas'ul ekanligini his qilgan holda uning boyligi va jozibasini kelajak avlodlarga yetkazishga hissa qo'shishi zarur.

ADABIYOTLAR:

- 1.O'zbek tilining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2020.
- 2.Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2019.
- 3.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat tilini rivojlantirish departamenti materiallari va me'yoriy hujjatlari.